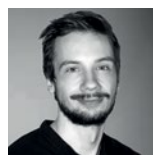

WSPÓŁCZESNE ZASADY KOMPOZYCJI PŁASKIEJ

mgr **Kacper Bartnik**

Podejście do zagadnienia kompozycji płaskiej ewoluowało wraz z następującymi epokami. Zauważony trend skłania do refleksji nad poniższymi pytaniami:

- Czy w naszej epoce wyłania się odrębny trend w zasadach tworzenia kompozycji?
- Czy jednak, w zakresie kompozycji następuje stagnacja, przejawiająca się powielaniem odkrytych już schematów kompozycyjnych?
- Czy zastosowanie tradycyjnych technik kompozycyjnych ma pozytywny wpływ na postrzeganie współczesnych dzieł?

Warto również wspomnieć o nowych mediach, wśród których wyróżnia się rysunek cyfrowy, fotografia cyfrowa czy dzieła tworzone przez sztuczną inteligencję. Niewątpliwie są one jedną z determinant aktualnych trendów kompozycyjnych. Szczególne znaczenie zyskuje rozwój sztucznej inteligencji, która wywiera wpływ na sztukę, co wzbudza potrzebę kontemplacji w kontekście zastosowanych przez nią metod.

artykuł
recenzowany

Kompozycja
jest kluczowym elementem dzieła,
decydującym o ostatecznym
odbiorze całości przez widza.

Odnosi się ona do układu wszystkich
elementów dzieła sztuki, obejmując
elementy wizualne, nastrój,
światło, cień, a niekiedy również
emocjonalne aspekty [1].

Celem niniejszego artykułu jest usystematyzowanie i zdefiniowanie współczesnej koncepcji kompozycji płaskiej, a następnie przedstawienie jej typologii, przyczyn i skutków oraz dokonanie analizy istniejących źródeł i przykładów. Artykuł ma charakter przeglądowy, co oznacza, że nie wprowadza nowych teorii, lecz porządkuje dotychczasowe podejścia, ukazując ich zastosowanie w aktualnych kontekstach artystycznych. Szczególną uwagę poświęcono zestawieniu tradycyjnych schematów kompozycyjnych z praktykami współczesnych twórców wizualnych oraz algorytmów sztucznej inteligencji.

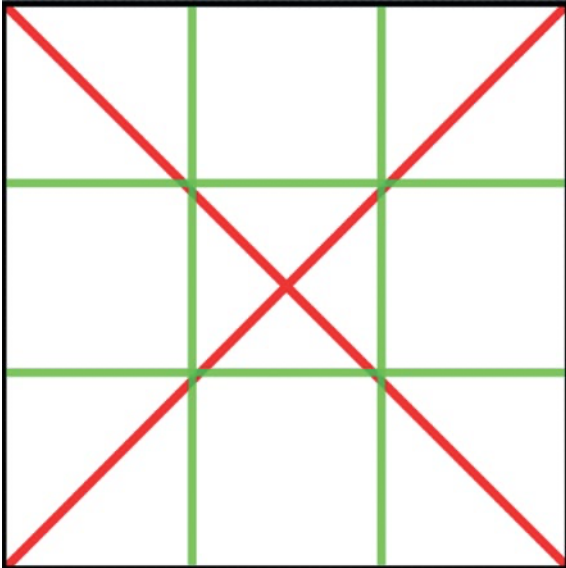
Struktura artykułu została podzielona na trzy części. Pierwsza z nich przedstawia trendy i schematy kompozycyjne powstałe w obecnych czasach. W drugiej części omówione zostały zastosowania tradycyjnych technik kompozycyjnych we współczesnej sztuce. Trzecia część poświęcona została badaniu kompozycji obrazów generowanych przez sztuczną inteligencję, z uwzględnieniem zastosowania takich narzędzi jak Midjourney czy Stable Diffusion. Całość zwieńcza refleksja nad aktualną rolą kompozycji płaskiej w dobie rozwoju technologii cyfrowych i sztucznej inteligencji oraz nad kierunkami, które wymagają dalszego zbadania.

Aktualne zabiegi kompozycyjne

Współczesne podejścia do kompozycji płaskiej są niezwykle zróżnicowane, co wynika z silnej globalizacji, braku jednego kanonu sztuki oraz powszechnego dostępu do różnych mediów. Artyści na całym świecie w swoich dziełach wykorzystują różnorodne techniki kompozycyjne, które powstały lub zostały zmodyfikowane w ostatnich dekadach. W procesie tym czerpią zarówno z doświadczeń dawnych mistrzów, jak i z nowoczesnych eksperymentów.

1. Format obrazu – w erze sztuki cyfrowej istnieje niemal nieograniczona swoboda w wyborze wymiarów obrazu. Pomimo tej wolności, pewne media cyfrowe wprowadziły specyficzne standardy formatów. Przykładem może być platforma Instagram, która wymusza na użytkownikach publikację prac m.in. w formacie 1:1 [2]. Wybór formatu odgrywa kluczową rolę w odbiorze dzieła przez widza i jest jedną z pierwszych decyzji kompozycyjnych, które podejmuje artysta.

a. Kwadrat (1:1) – w sztuce cyfrowej format kwadratu jest często używany do przedstawiania ikon lub symboli. Kompozycja na takim formacie jest specyficzna i stawia pewne ograniczenia.

Ryc. 1 Układ barokowy oraz trójkątny podział w formacie 1:1.

Źródło: Opracowanie własne.

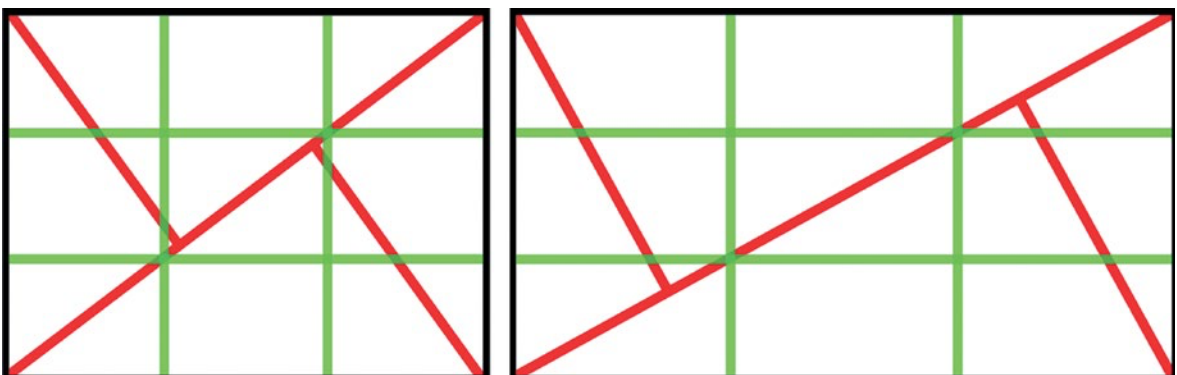
Przykładem może być zastosowanie zasady trójkątnego podziału, która w kwadracie dzieli kadr na dziewięć równych części, czy tradycyjna kompozycja trójkątna, której linie biegną wzdłuż przekątnych kwadratu, przecinających się pod kątem prostym.

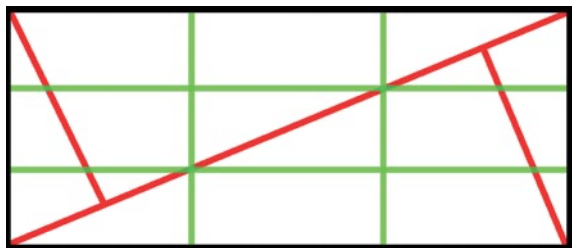
b. Tradycyjne i współczesne formaty telewizyjny (4:3, 16:9) – pierwsze filmy były tworzone w proporcjach 4:3, które przez długi czas były standardem w przemyśle filmowym i telewizyjnym. Wraz z rozwojem technologii ekrany telewizorów oraz monitorów komputerowych zostały poszerzone, wprowadzając jako nowy standard proporcje 16:9, które obowiązują do dziś [3]. Tworzenie dzieł w tych proporcjach jest szczególnie istotne, gdy mają one być wyświetlane na ekranach telewizyjnych lub komputerowych, co eliminuje konieczność stosowania czarnych pasów, które pojawiają się, gdy obraz jest skalowany do innych formatów.

c. Obraz panoramiczny (większy niż 16:9, np. 21:9) – format szerokoekranowy, powszechnie stosowany w kinematografii zarówno tradycyjnej, jak i cyfrowej [4]. Wprowadzenie tego formatu do statycznego obrazu wzmacnia jego filmowy charakter, zwłaszcza przy zastosowaniu kaszet (czarnych pasów) na dole i górze obrazu, które dodatkowo zmniejszają jego wysokość. W takim formacie linie trójkątnego podziału są znacznie bardziej oddalone od siebie, co wpływa na kompozycyjne decyzje.

2. Asymetria – od okresu baroku można zaobserwować stopniowe odejście od symetrycznych i centralnych układów, choć dopiero rozwój fotografii i opracowanie zasady trójkątnego podziału przyczyniły się do uznania asymetrycznej kompozycji za współczesny standard. Układy asymetryczne są postrzegane jako mniej oczywiste i bardziej spontaniczne, co jest istotne w budowaniu immersyjnej narracji wizualnej [5].

3. Umiejscowienie linii horyzontu – badania przeprowadzone w 2014 roku przez japońskich i zachodnich naukowców wykazały, że pomiędzy XVII a XIX w. linia horyzontu w europejskim malarstwie pejzażowym była najczęściej umieszczana

Ryc. 2 Układ barokowy oraz trójkątny podział w formatach 4:3 oraz 16:9. Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 3 Układ barokowy oraz trójpodział w formacie 21:9.
Źródło: Opracowanie własne.

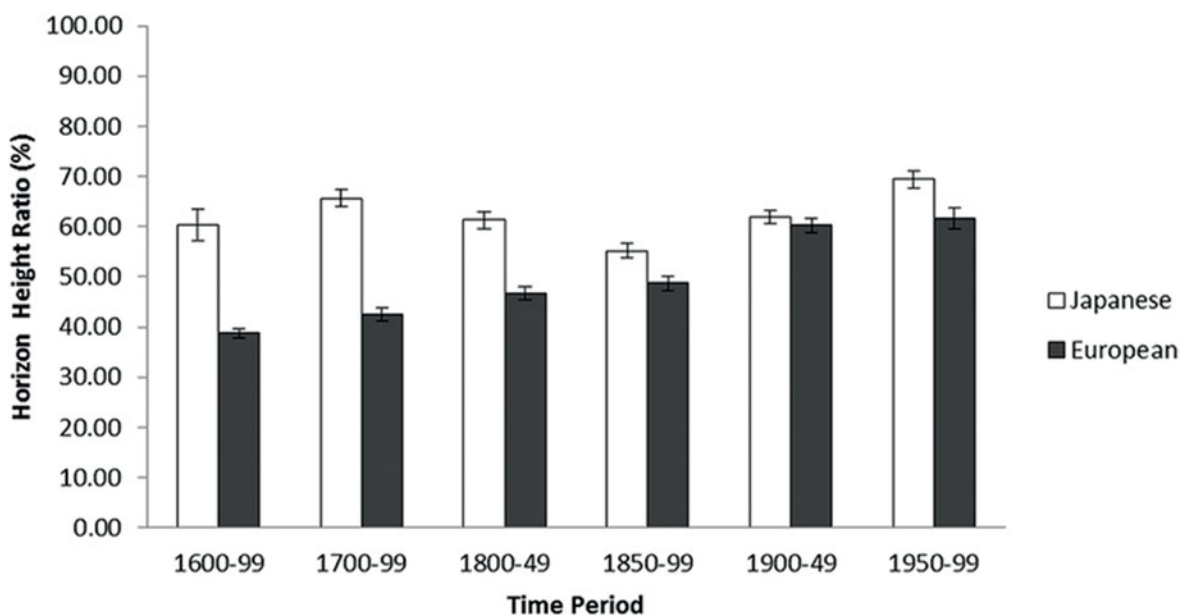
w dolnych partiach kadru (40-50%). Praktyka ta mogła wynikać z renesansowego kanonu, który sugerował, aby punkt zbiegu perspektywy znajdował się na wysokości linii wzroku obserwatora [6]. W XIX wieku zaobserwowano znaczące przesunięcie linii horyzontu ku górnym partiom kadru (60%), co można powiązać z zakończeniem izolacji Japonii i wpływem jej kultury na Europę. W japońskich pejzażach tego okresu linia horyzontu była zazwyczaj umieszczana w górnej części obrazu [7]. Warto również zauważyć, że XIX wiek to czas wzmożonego stosowania zasady trójpodziału, według której dwie poziome linie przecinają obraz w około 30% i 60% jego wysokości [8]. Umieszczenie linii horyzontu jest decyzją, która wpływa m.in. na to, czy ważniejszym elementem kompozycji jest niebo, czy teren.

4. Widok z perspektywy pierwszoosobowej (ang. FPV) – chociaż ten sposób kadrowania był sporadycznie wykorzystywany w filmie i malarstwie, jego

szerokie spopularyzowanie nastąpiło wraz z rozwojem gier komputerowych. Technika ta polega na budowaniu sceny w taki sposób, aby odbiorca miał wrażenie, że patrzy na świat oczami postaci, co wzmacnia wrażenie uczestnictwa w narracji. Efekt ten można osiągnąć przez umieszczenie elementów ciała, takich jak dłonie czy nogi, w bardzo bliskim planie, co potęguje poczucie immersji.

5. Kontrasty barwne – współczesna sztuka kontynuuje tradycję impresjonistów, wykorzystywania kontrastowych plam barwnych do budowania kompozycji. Obecnie popularne są m.in. kontrasty temperaturowe, polegające na zestawieniu ciepłych i chłodnych barw, oraz kontrasty kolorów dopełniających, czyli barw umiejscowionych po przeciwnych stronach koła barw [9].

6. Metoda diagonalna – schemat kompozycyjny opracowany przez Edwina Westhoffa w 2006 roku, polegający na poprowadzeniu z każdego rogu

Ryc. 4 Zmiany pozycji linii horyzontu w europejskim i japońskim malarstwie pejzażowym w latach 1600-1999.

Źródło: Nand K., Masuda T., Senzaki S., Ishii K., Examining cultural drifts in artworks through history and development: cultural comparison between Japanese and western landscape paintings and drawings, *Frontiers in Psychology*, „Frontiers in Psychology”, 1041, 2014, s. 4.

Rys. 5 Przykład współczesnego zastosowania perspektywy pierwszej osobowej. Stefan Koidl, Morning dawn (2021).
 Źródło: [instagram.com/p/CSV8uqRoDLU/?fbclid=IwY2xjawEdoZ5lRuA2FlbQlXMAABHZaws1-2WW4vcXvFeYMICDFD52H6qZf7UP6lrm85RiYS_ssehaCwmGwg_aem_MWMQwoIAd6k3fHpxiohcsQ](https://www.instagram.com/p/CSV8uqRoDLU/?fbclid=IwY2xjawEdoZ5lRuA2FlbQlXMAABHZaws1-2WW4vcXvFeYMICDFD52H6qZf7UP6lrm85RiYS_ssehaCwmGwg_aem_MWMQwoIAd6k3fHpxiohcsQ).

obrazu linii diagonalnej pod kątem 45°. Dzięki umieszczaniu istotnych elementów kompozycji na powstałych diagonalnych kierunkach kompozycja zyskuje na dynamizmie. Schemat został rozpowszechniony m.in. dzięki firmie Adobe, która wykorzystwała ten sposób kadrowania w swoim programie Lightroom [10].

Zastosowanie tradycyjnych zabiegów kompozycji przez współczesnych artystów

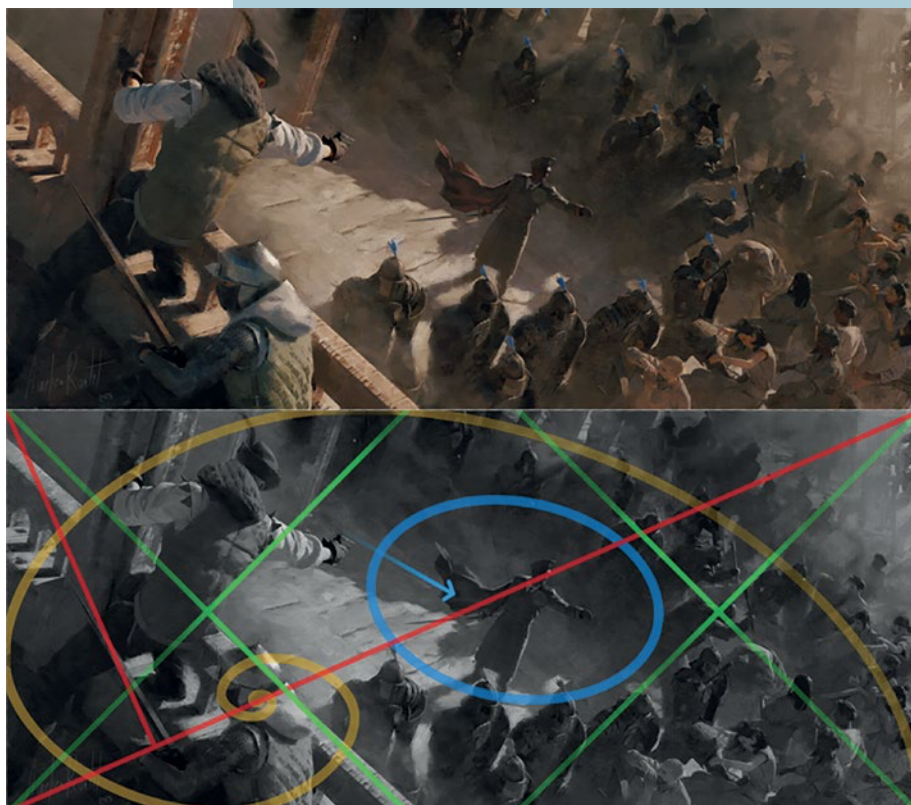
W XXI wieku, obok tradycyjnych dziedzin sztuki płaskiej, znaczną popularność zdobyło malarstwo cyfrowe (ang. digital painting). Ta nowoczesna forma artystyczna polega na tworzeniu obrazów cyfrowych przy użyciu m.in. oprogramowania graficznego oraz tabletu graficznego, podłączonego do komputera. Umożliwia ona na wprowadzanie nieograniczonych poprawek, co pozwala na dowolne manipulowanie kompozycją. Aby sprawdzić, czy współcześni artyści działający w tej innowacyjnej dziedzinie wykorzystują tradycyjne zasady kompozycji płaskiej, poddano analizie zwycięskie i wyróżnione prace z konkursów organizowanych przez wiodący portal Artstation.com, oceniając je pod kątem zastosowanych zasad kompozycyjnych.

Praca konkursowa Aureliana Ranteta wyróżnia się zastosowaniem zaawansowanych technik kompozycyjnych. Autor opierał się na kilku klasycznych schematach, takich jak złoty podział, układ trójkątny oraz metoda diagonalna. Ilustracja zawiera co najmniej dwa główne punkty zainteresowania – postać zamachowca oraz dowódcy, który jest jego celem. Dowódca został wyróżniony przez umieszczenie go w obszarze centrum kadru oraz na przekątnej, a także poprzez zamknięcie go w okręgu utworzonym przez sylwetki strażników. Dodatkowo do tego celu wykorzystano kontrast temperaturowy – niebieskie pióra helmów na

tle piasku oraz linię poprowadzoną z ręki strzelca. Wzrok widza naturalnie kieruje się również ku zamachowcom, strategicznie umieszczonym w mocnych punktach wszystkich zastosowanych schematów kompozycyjnych, co podkreśla ich obecność na pierwszym planie. Kompozycja, mimo pozornego chaosu, została starannie zaplanowana, co widać w silnych liniach naprowadzających, które wzmacniają immersyjność narracji. Użycie szerokiego kadru dodaje do dzieła filmowości oraz umożliwia umieszczenie wielu elementów wizualnych w poziomie.

Kolejnym przykładem złożonej kompozycji, docenionej przez jury, jest praca artysty o pseudonimie „Peng Lu”. Ilustracja ta charakteryzuje się asymetryczną i dynamiczną strukturą, która jednocześnie jest starannie zrównoważona. Dynamizm został wprowadzony przez liczne diagonalne linie i przekątną, z których większość prowadzi wzrok widza ku prawej dolnej części kadru, gdzie znajdują się postacie (czerwone i niebieskie linie, rys. 7). Aby zachować harmonię, autor zdecydował się na umieszczenie latających stworzeń po przeciwnej stronie przekątnej względem głównych bohaterów. Dodatkowo balans został wsparty przez maszyną konstrukcję, której krawędzie prowadzą wzrok w lewą stronę kadru (zielone linie, rys. 7). Wrażenie głębi uzyskano dzięki zastosowaniu silnej perspektywy powietrznej oraz elementów repoussoir w postaci rozmytej skały i łańcucha.

Ryc.6 Analiza kompozycji zwycięskiej pracy (2023) w konkursie „Medieval: Back and Forth” w kategorii Keyframe Design, organizowanego przez Artstation.com, autorstwa Aureliena Ranteta. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [cdna.artstation.com/p/media_assets/images/images/001/065/434/large/Frame4.jpg?1681059442](https://cdn.artstation.com/p/media/assets/images/images/001/065/434/large/Frame4.jpg?1681059442).

Przykładem dzieła z dynamiczną symetrią jest ilustracja wykonana przez Tiaga Souse. Kompozycja opiera się na metodzie diagonalnej, z dwiema głównymi postaciami rozmieszczonymi na pionowej osi symetrii. Aby urozmaicić symetryczny układ, autor zróżnicował elementy po obu stronach kadru oraz wprowadził drobne zmiany w detalach, takich jak włosy głównej bohaterki czy draperia.

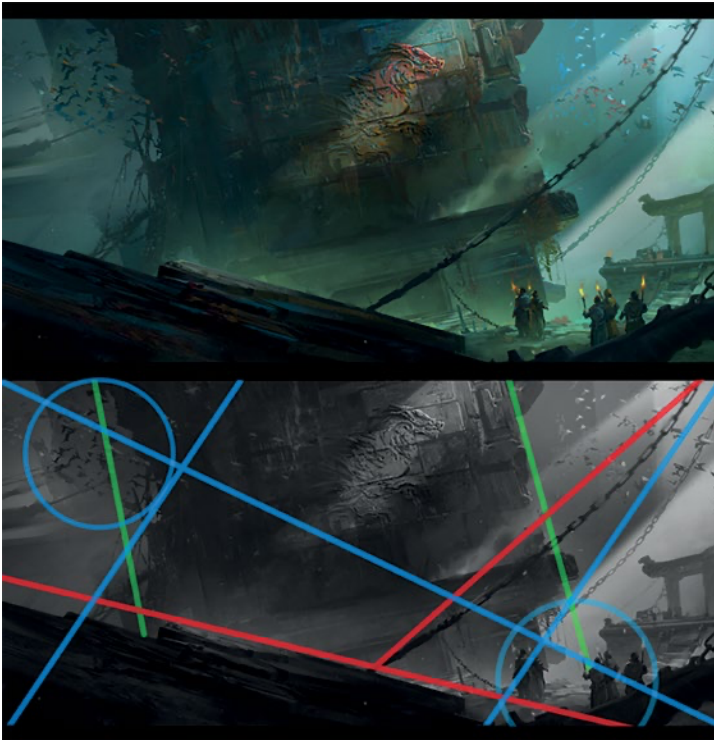
Do rycerza, umieszczonego na dole kadru, prowadzą dodatkowe linie naprowadzające, stworzone przez suknię kobiety, miecz oraz martwego konia (czerwone linie, rys. 8). Wzrok widza przyciąga również oświetlenie, które eksponuje stroje postaci oraz kielich.

Na przełomie XX i XXI wieku powstało wiele wybitnych filmów, których kadry filmowe otrzymywały nominacje do prestiżowych nagród za najlepsze zdjęcia. W filmie „Gladiator” w reżyserii Ridley’a Scotta, którego zdjęcia wykonał John Mathieson, można zauważyć liczne kadry zbudowane na bazie złotego podziału, co jest świadomym nawiązaniem do klasycznej kultury, na której oparty został scenar-

iusz filmu. Film ten zdobył uznanie krytyków, a Mathieson otrzymał za swoją pracę nominację do Oscara [11].

„Diuna” w reżyserii Denisa Villeneuve’a, z nagrodzonym Oscarem Greigiem Fraserem jako autorem zdjęć, jest kolejnym przykładem filmu, w którym zastosowano klasyczne zasady kompozycji. Kadry „Diuny” wyróżniają się wykorzystaniem licznych linii naprowadzających oraz trójkątnych form. Bardzo szerokie proporcje kadru wzmacniają estetykę przedstawionych krajobrazów.

W XXI wieku ma miejsce także dalszy rozwój fotografii dziennikarskiej, która dokumentuje często trudne i kontrowersyjne tematy. Najlepsze z tych prac są nagradzane w międzynarodowych konkursach, takich jak World Press Photo. W tych konkursach ocenie podlegają zarówno wartości przekazywane przez fotografię, jak i jej kompozycja [12]. Ze względu na dynamiczny charakter scen uchwyconych przez fotoreporterów, poprawne skomponowanie kadru stanowi wyzwanie, co powoduje, że wiele z tych prac opiera się na jednym głównym schemacie kompozycyjnym.

Ryc. 7 Analiza kompozycji wyróżnionej pracy (2022) w konkursie „Dragon’s Rise: The Forgotten Realms” w kategorii Keyframe Design, organizowanego przez Arstation.com, autorstwa Peng Lu.
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [cdnb.artstation.com/p/media_assets/images/images/000/948/119/medium/frame_01.jpg?1660394540](https://cdnb.artstation.com/p/media/assets/images/images/000/948/119/medium/frame_01.jpg?1660394540).

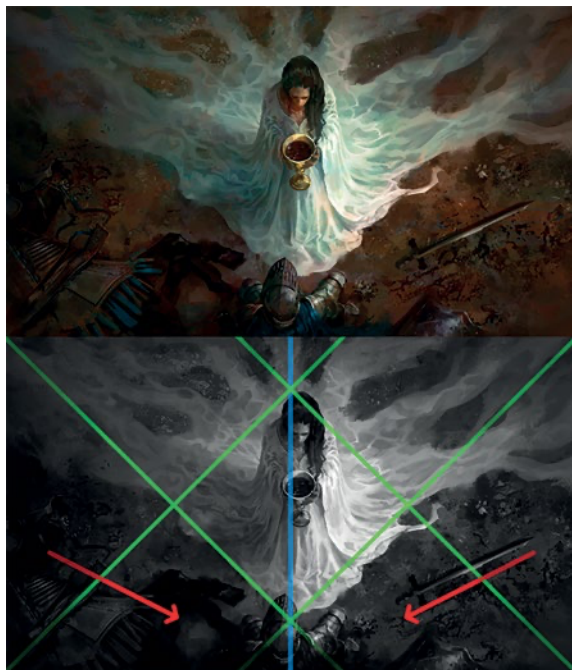
Powyższe analizy wskazują, że tradycyjne zasady kompozycji płaskiej wciąż są obecne w dziełach współczesnych twórców wizualnych. Analiza cyfrowych ilustracji wykonanych przez profesjonalnych artystów wykazała, że tradycyjne techniki kompozycyjne nie tylko pozostają w użyciu, ale również podlegają dalszemu rozwojowi. Niektóre z tych prac zawierają połączenie kilku schematów kompozycyjnych jednocześnie. Wysokie miejsca w konkursach, jakie zdobyły, świadczą o potrzebie tworzenia immersyjnych dzieł o rozbudowanej kompozycji, co osiągnięto poprzez połączenie tradycyjnych zabiegów malarskich z filmowymi technikami kadrowania. Filmografia oraz fotografia kontynuują tradycję zapoczątkowaną na początku XX wieku, w której ujęcia komponowane są w sposób nawiązujący do klasycznych zasad kompozycji płaskiej.

Tradycyjne techniki kompozycji płaskiej a sztuczna inteligencja

Współczesnym, nowatorskim osiągnięciem ludzkości jest stworzenie zaawansowanej technologii komputerowej, która potrafi generować dzieła wizualne na podstawie krótkich opisów dostarczonych przez użytkownika. Pierwsze algorytmy sztucznej inteligencji wspierające artystów pojawiły się jeszcze w drugiej połowie XX wieku, a ich głównym celem była modyfikacja projektów stwo-

rzonych przez ludzi. Początek rozwoju obecnej generatywnej sztucznej inteligencji datuje się na rok 2014, kiedy to rozpoczęto prace nad strukturą uczenia maszynowego zwaną GAN (Generative Adversarial Networks). Kolejne lata przynosiły coraz bardziej zaawansowane algorytmy, które były trenowane na bazach danych zawierających liczne dzieła sztuki. W 2021 roku laboratorium OpenAI wprowadziło na rynek oprogramowanie Dall-E, algorytm zdolny do tworzenia obrazów na podstawie tekstowych opisów użytkowników.

Obecnie dostępnych jest wiele innych modeli i aplikacji, w tym Midjourney, Adobe Firefly oraz Stable Diffusion [13]. Powszechna dostępność tych algorytmów przyczyniła się do wzrostu popularności sztuki generatywnej, co jednocześnie wywołało liczne kontrowersje i protesty. Jednym z największych był bojkot artystów, który rozpoczął się w 2022 roku na platformie Arstation.com, w ramach której użytkownicy mogą udostępniać swoje prace wizualne oraz prowadzić portfolio. Użytkownicy protestowali przeciwko publikowaniu na tej stronie obrazów stworzonych przez sztuczną inteligencję oraz domagali się zakazu wykorzystywania ich prac do trenowania algorytmów [14]. Poza możliwością wprowadzania własnych opisów, użytkownik często może wybrać z kilku predefiniowanych stylów, w jakich obraz zostanie wygenerowany przez

↑ **Ryc. 8** Analiza kompozycji zwycięskiej pracy (2019) w konkursie „The Legend of King Arthur” w kategorii Keyframe Design, organizowanego przez Artstation.com, autorstwa Tiago Sousy. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [cdna.artstation.com/p/media_assets/images/images/000/433/774/large/04_holy-grail_final.jpg?1560002668](https://cdn.artstation.com/p/media/assets/images/images/000/433/774/large/04_holy-grail_final.jpg?1560002668).

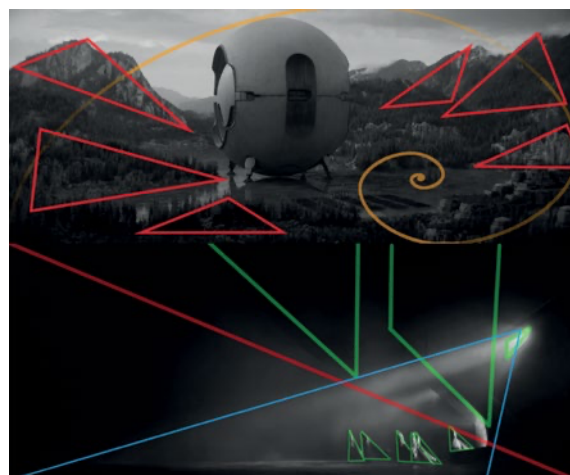
Ryc. 10 Analiza kompozycji kadrów z filmu „Diuna” (2021), w reżyserii Denisa Villeneuve’a. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: youtube.com/watch?v=m1LHXV49zn8.

Ryc. 11 Analiza kompozycji fotografii (2022) autorstwa Mai Levi. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: apnews.com/article/2022-photos-of-the-year-928cfe1089c-6969527941c1310ad932a#.

↑ **Ryc. 9** Analiza kompozycji kadrów z filmu „Gladiator” (2000), w reżyserii Ridley’a Scotta. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: youtube.com/watch?v=KMcWh4nWq8E.

Ryc. 12 Analiza kompozycji fotografii (2022) autorstwa Ebrahima Noroozi. Źródło: Opracowanie własne na podstawie: apnews.com/article/2022-photos-of-the-year-928cfe1089c6969527941c1310ad932a#.

↑ **Ryc. 13** Analiza kompozycji fotografii (2020) autorstwa Manisha Swarupy. Źródło: opracowanie własne na podstawie: apnews.com/article/ap-photos-2020-virus-racial-injustice-2dffd369c407c5b313f3db0c1fa35377.

sztuczną inteligencję. Do najpopularniejszych należą style realistyczne, inspirowane malarstwem impresjonistycznym, techniką olejną oraz sztuką cyfrową [15].

W ramach analizy technik kompozycyjnych stosowanych przez sztuczną inteligencję wygenerowano sześć obrazów o realistycznej stylistyce i proporcjach 16:9, na podstawie następujących opisów:

1. Create a landscape painting (Stwórz obraz pejzażowy).
2. Create a painting based on a XV century renaissance composition. Raphael and Da Vinci style (Stwórz obraz opierający się o XV wieczną renesansową kompozycję. Styl Rafała i Da Vinci).
3. Create a painting based on a XVI and XVII century baroque composition. Caravaggio style (Stwórz obraz opierający się o XVI i XVII wieczną barokową kompozycję. Styl Caravaggia).

Trzy z tych obrazów zostały stworzone przez algorytm Midjourney, a pozostałe trzy przez darmową stronę Img2Go.com, wykorzystującą algorytm Stable Diffusion.

Pierwszy obraz pejzażowy opiera się na tradycyjnej kompozycji trójkątnej, której główna linia pionowa przechodzi przez budynek stanowiący główny element kompozycji. Kompozycja jest asymetryczna, z istotnymi elementami (słońce, najwyższe wzgórze, budynek) umiejscowionymi po prawej stronie kadru. Równowaga asymetryczna została osiągnięta dzięki dodaniu drzewa po lewej, skrajnej stronie kadru. Do budynku prowadzą linie naprowadzające, utworzone przez drogi, linie wzgórza oraz światła (zielone linie na rysunku ryc. 14). Linia horyzontu polany znajduje się w dolnej części kadru, natomiast linia gór w górnej części kadru (złote linie na ryc. 14). Ponadto, w kompozycji zastosowano złoty podział, widoczny w proporcjach odległości od krawędzi kadru do linii horyzontu gór lub polany oraz w odległościach między tymi liniami. Kompozycja wykorzystuje również realistycznie oddaną perspektywę powietrzną.

Ryc. 14 Analiza kompozycji obrazu wygenerowanego przez witrynę Img2Go.com.
Źródło: Opracowanie własne.

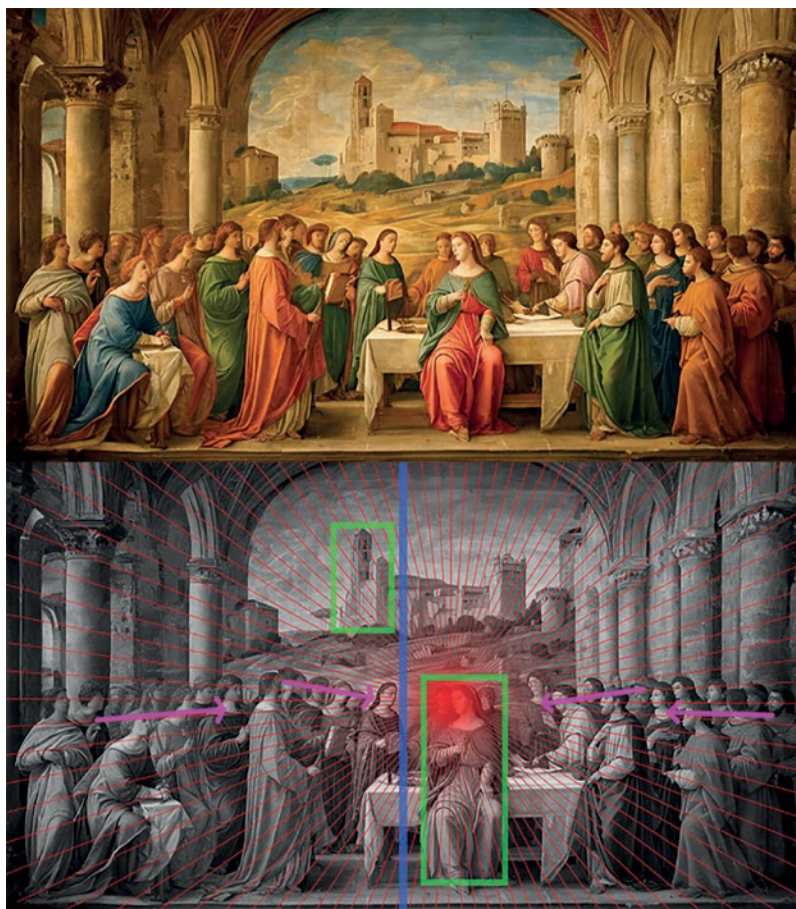
Ryc. 15 Analiza kompozycji obrazu wygenerowanego przez Midjourney.
Źródło: Opracowanie własne.

Kompozycja drugiego obrazu pejzażowego również opiera się na asymetrycznym układzie trójkątnym, z budynkiem jako głównym punktem zainteresowania. Linie układu trójkątnego, wraz z linią horyzontu pagórka (dłuższa niebieska linia, ryc. 15), tworzą dodatkowy, mniejszy trójkąt, w którym zamknięto budynek. Widoczna jest także wyraźna linia ścieżki, która prowadzi wzrok widza w głąb kompozycji. Ilustracja oddaje ekspresję charakterystyczną dla impresjonistów, co widoczne jest w śladach imitujących pociągnięcia pędzla, nasyconych kolorach oraz zabarwionych cieniach. W kompozycji wykorzystano również perspektywę powietrzną oraz kontrast temperaturowy.

Ilustracja wygenerowana przez Img2Go, nawiązująca do stylów renesansowych mistrzów, charak-

teryzuje się statyczną i symetryczną kompozycją. Główny element obrazu stanowi postać, która jest nieco przesunięta w prawo od osi pionowej kadru. Postacie wokół tej centralnej postaci są zwrócone w jej kierunku, tworząc liczne linie prowadzące wzrok widza. Ponadto perspektywa linearna, realistycznie odwzorowana w tej ilustracji, koncentruje się na tej postaci, co dodatkowo wzmacnia jej znaczenie w kompozycji. Pomimo lekkiego przesunięcia, balans został zachowany dzięki umieszczeniu dwóch wież zamkowych widocznych w oddali (mniejszy zielony prostokąt, ryc. 16).

Renesansowy obraz zaproponowany przez Midjourney cechuje się bardziej dynamiczną kompozycją, wynikającą z bardziej ekspresyjnych póz postaci. Postać, która unosi ręce najwyżej i znajduje się

Ryc. 16 Analiza kompozycji obrazu wygenerowanego przez witrynę Img2Go.com.
Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 17 Analiza kompozycji obrazu wygenerowanego przez Midjourney.
Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 18 Analiza kompozycji obrazu wygenerowanego przez witrynę Img2Go.com. Źródło: Opracowanie własne.

w centrum kadru, wydaje się być kluczowym elementem kompozycji. Jest ona również umiejscowiona blisko postaci aniołów, symbolizujących strefę sacrum. Algorytm nawiązał również do charakterystycznych cech twórczości Leonarda da Vinci, zamykając niektóre postacie w trójkątne formy. Całość, podobnie jak poprzedni obraz, zachowuje wyraźną symetrię, która została osiągnięta przez równomierne rozmieszczenie postaci oraz dwóch drzew po obu stronach kadru.

Obie renesansowe kompozycje zachowują harmonijną i wyważoną strukturę, wiernie odwzorowując kompozycje starych mistrzów. Algorytmy zachowały również stonowaną kolorystykę oraz idealizację proporcji postaci, typowe dla tego okresu.

Obie sztuczne inteligencje równie wiernie oddały kompozycje i stylistykę charakterystyczną dla twórczości barokowego mistrza, Caravaggia. Ilustracje bazują na tradycyjnym układzie barokowym, pozbawionym tła i charakteryzują się mocno kontrastującym światłocieniem. Wygenerowane obrazy zawierają także bardzo szczegółowo odwzorowane draperie, odbicia oraz element architektoniczny. Dzięki zastosowanym zabiegom kompozycyjnym, najważniejsze postacie są łatwe do zidentyfikowania – w obrazie wygenerowanym przez Img2Go jest to młoda kobieta po lewej stronie kadru, natomiast w ilustracji stworzonej przez Midjourney jest to postać z nimbem wokół głowy.

Ryc. 19 Analiza kompozycji obrazu wygenerowanego przez Midjourney. Źródło: Opracowanie własne.

Powyższe analizy dowodzą, że sztuczna inteligencja potrafi wiernie odtwarzać cechy charakterystyczne dla historycznych nurtów takich jak renesans i barok. Co istotne, opisy, na podstawie których powstały te dzieła zawierały tylko podstawowe informacje i pozbawione były nadmiernych szczegółów, które mogłyby sugerować zastosowanie konkretnych zabiegów. Mimo tego, algorytmy prawidłowo rozpoznały kanony sztuki, korzystając z takich technik jak kompozycja trójkątna, symetria czy perspektywa powietrzna. Nawet w przypadku, gdy algorytmy nie są bezpośrednio instruowane o zastosowanie konkretnych stylów czy technik, potrafią one tworzyć estetyczne dzieła. Przykładem tego jest wykorzystanie złotego podziału, który pojawił się w jednym z analizowanych obrazów mimo braku specyfikacji dotyczącej jego zastosowania. Jednakże, mimo tych sukcesów, SI napotykała również trudności w osiągnięciu całkowicie poprawnej anatomii oraz idealnych zbiegów perspektywicznych, co wskazuje na obecne ograniczenia technologii, które wymagają dalszego udoskonalania.

Podsumowanie

Niezależnie od przyjętego podejścia do tworzenia kompozycji płaskiej, każda z metod powinna dążyć do osiągnięcia jak najbardziej spójnego i harmonijnego dzieła wizualnego. Obecnie tradycyjne techniki kompozycyjne, mimo rozwoju technologii i zmieniających się trendów artystycznych, wciąż są obecne w nowoczesnych pracach. Artyści cyfrowi oraz algorytmy sztucznej inteligencji często łączą różne schematy kompozycyjne, co świadczy o ich rosnącej elastyczności i innowacyjności w tworzeniu immersyjnych i estetycznie złożonych dzieł. Mimo że sztuczna inteligencja potrafi już odzwierciedlać klasyczne zasady, wciąż napotyka ograniczenia, co podkreśla potrzebę dalszego rozwoju technologii w tym obszarze. Kontrowersje związane z rozwojem sztucznej inteligencji można porównać do obaw, które pojawiły się wraz z rozwojem fotografii. Choć fotografia radykalnie zmieniła podejście do sztuki, to wprowadziła nową dziedzinę sztuk wizualnych oraz urozmaiciła tradycyjną sztukę o nowe techniki.

Obecne trendy wskazują na coraz większy rozwój sztuki rozrywkowej, w której kompozycja płaska staje się coraz bardziej dynamiczna, co jest zauważalne w zmniejszającej się liczbie statycznych i symetrycznych układów. Warto także rozważyć, w jaki sposób zmieniające się podejście do kompozycji wpływa na odbiór wizualny i funkcjonalność projektów graficznych, zwłaszcza w kontekście współczesnego designu cyfrowego. Sugeruje się dalsze badanie kompozycji płaskiej, uwzględniając szerszy zakres kierunków artystycznych oraz regionów, takich jak Azja, które mogą dostarczyć nowych perspektyw.

mgr **Kacper Bartnik**

Bibliografia

1. Mitchell M., The Importance of Composition in Art, 2014, markmitchellpaintings.com/blog/the-importance-of-composition-in-art [dostęp: 16.07.2024].
2. Influencer Marketing Hub, Your Complete Guide to Instagram Image Sizes for 2024, 2024, influencermarketinghub.com/instagram-image-sizes/ [dostęp: 31.08.2024].
3. Byrd J., 16:9 Aspect Ratio vs. Other Formats, 2024, touchscreenruru.com/2024/02/21/169-aspect-ratio-comparison/ [dostęp: 01.09.2024].
4. Tamże.
5. Bradley S., Design Principles: Compositional, Symmetrical And Asymmetrical Balance, 2017, smashingmagazine.com/2015/06/design-principles-compositional-balance-symmetry-asymmetry [dostęp: 01.09.2024].
6. Cartwright M., Leon Battista Alberti, 2020, worldhistory.org/Leon_Battista_Alberti/ [dostęp: 16.08.2024].
7. Nand K., Masuda T., Senzaki S., Ishii K., Examining cultural drifts in artworks through history and development: cultural comparisons between Japanese and western landscape paintings and drawings, *Frontiers in Psychology*, „Frontiers in Psychology”, 1041, 2014, s. 4-5.
8. Smith J. T., Remarks on Rural Scenery With Twenty Etchings of Cottages, From Nature: and Some Observations and Precepts Relative to the Pictoresque, Nathaniel Smith, Londyn 1797, s. 16.
9. Gurney J., Color and Light: A Guide for the Realist Painter, Andrews McMeel Publishing, Kansas City 2010, s. 112-113.
10. De Diagonaal methode, 2006, diagonaalmethode.weebly.com [dostęp: 01.09.2024].
11. Gladiator Awards, [imdb.com/title/tt0172495/awards/](https://www.imdb.com/title/tt0172495/awards/) [dostęp: 01.09.2024].
12. Pendleton E. L., What makes award-winning photojournalism? WPPH jurors discuss, [canon.ge/pro/stories/photojournalism-debate/](https://www.canon.ge/pro/stories/photojournalism-debate/) [dostęp: 01.09.2024].
13. Kerner S. M., AI art. (artificial intelligence art), 2024, techtarget.com/searchenterpriseai/definition/AI-art-artificial-intelligence-art [dostęp: 01.09.2024].
14. Edwards B., Artists stage mass protest against AI-generated artwork on ArtStation, 2022, arstechnica.com/information-technology/2022/12/artstation-artists-stage-mass-protest-against-ai-generated-artwork/ [dostęp: 01.09.2024].
15. Rashid M., Different Art Styles for AI Image Generation, 2024, [imaginewithrashid.com/different-art-styles-for-ai-image-generation/](https://www.imaginewithrashid.com/different-art-styles-for-ai-image-generation/) [dostęp: 01.09.2024].